

Nová učebnica lexikológie ruského a ukrajinského jazyka

(Kredátusová Jarmila – Opalková Jarmila: Kontrastívna lexikológia pre prekladateľov (rusistov a ukrajínistov). FF PU v Prešove, Prešov 2010. 157 s., ISBN 978-80-555-0268-7)

Darina Antoňáková, Filozofická fakulta PU, danakova@unipo.sk

Vysokoškolská učebnica kontrastívnej lexikológie je určená recipientom, ktorí sa venujú štúdiu a výskumu lexikálnej úrovne jazyka. Keďže sa v aplikačnej rovine zameriava na ruský a ukrajinský jazyk, je prvým prínosným učebno-študijným materiálom pre prekladateľský odbor s kombináciou ruština a ukrajinčina.

Predložená monografická publikácia rieši klasické problémy lexikológie /slovo ako lexikálna jednotka, základné typy významov slova, paradigmatické a syntagmatické vzťahy v lexike, diferenciacia lexiky/ s dôrazom na prekladateľský aspekt, zohľadňujúc najnovšie metódy, smerovanie a výsledky výskumu v slovenskej, ruskej a ukrajinskej lexikológii, o čom svedčia aj jednotlivé tituly použitej literatúry.

Vysoko hodnotíme skutočnosť, že súčasťou učebnice lexikológie sa stali aj základy slovotvorby, frazeológie a lexikografie. Je známe, že uvedené disciplíny sa považujú za samostatné /v ruskej lingvistiky sa začali formovať v 40. – 50. rokoch 20. storočia/, ale ako súčasť danej učebnice vhodne dopĺňajú výber jednotlivých celkov a v konečnom dôsledku recipientom sprostredkujú precízne spracované informácie a poznatky aj z týchto oblastí lingvistiky ruského a ukrajinského jazyka.

Kapitola o slovotvorbe (J. Kredátusová, s. 75 – 106) ako o jednej z možností rozširovania slovnej zásoby je spracovaná na vysokej odborno-metodickej úrovni a v slovensko-ukrajinsko-ruskom pláne predstavuje derivatológiu ako disciplínu, ktorá je spätá s rôznymi rovinami jazyka: fonetikou, morfológiou, lexikou, sémantikou, štylistikou. Kapitoly ako *Slovotvorná štruktúra slova*, *Slovotvorný význam a perifrása*, *Slovotvorné spôsoby a postupy* umožňujú recipientom pochopiť spôsoby vzniku slov, formovanie významu slova a základné štruktúrne typy lexikálnych jednotiek, ktoré tvoria lexikálny systém jazyka. Táto kapitola určite pomôže orientácii recipienta v spletitej problematike tvorenia slov a pomenovaní.

Ako sme už naznačili súčasťou učebnice je aj kapitola o frazeológii a frazémach (J. Opalková, s. 107 – 125). Frazéma je jednotka zložitá, nejednoznačná a na určenie jej podstaty a vôbec hraníc frazeológie existujú nejednotné a mnohokrát protichodné názory. Frazémy ako jednotky, ktoré nahrádzajú neutrálne slovo alebo slovné spojenie môžu predstavovať prekladateľský problém, zvlášť ak recipient nie je dostatočne oboznámený s frazeológiou a paremiológiou východzieho a cieľového jazyka. Nemôžeme zabúdať ani na to, že FJ sú expresívne a mnohokrát obrazné.

Prínosom tejto kapitoly je dôsledné rozdelenie frazeológie na frazeologickú terminológiu, žurnalistickú frazeológiu a „ozajstnú“ frazeológiu, čiže FJ expresívne a obrazné, ktoré sú súčasťou jazykového systému a reči nositeľa jazyka. Klasifikácia FJ zo semiotického a komunikačného hľadiska prehlbuje vedomosti o frazeológii a paremiológii, čo pomáha vyhnúť sa neadekvátnym prekladateľským postupom.

K samozrejmej výbave filológa a prekladateľa patria aj vedomosti z lexikografie. Je preto potešujúce, že súčasťou tejto učebnice je aj kapitola o tejto problematike pod názvom *Slovo a slovník. Typy slovníkov*. Farebné tituly jednotlivých typov slovníkov ruského a ukrajinského jazyka (od 70. rokov 20. storočia až po súčasnosť) a ich krátka charakteristika pomáhajú lepšej orientácii aj v tejto oblasti. Okrem základných typov slovníkov

encyklopedického, lingvistického a prekladového charakteru sú tu prehľadne spracované informácie aj o menej známych slovníkoch ruského a ukrajinského jazyka. Autorky výstižne predstavujú a charakterizujú slovníky neologizmov, synonymické, antonymické a homonymické slovníky, nárečové slovníky, ortografické, ortoepické, slovotvorné a morfématické slovníky, retrográdne, asociatívne a ideografické slovníky, frekvenčné a frazeologické slovníky oboch jazykov. Vychádzajúc z praxe a prekladateľských aktivít študentov, môžeme jednoznačne konštatovať, že táto kapitola prispeje k lepšej orientácii v slovníkovej literatúre, čo by sa malo odraziť aj na kvalite prekladov či už odborného alebo umeleckého charakteru.

Keďže je učebnica venovaná predovšetkým študentom prekladateľského odboru je logické, že operuje aj terminologickým a pojmotvorným aparátom ruského a ukrajinského jazyka, čo umožní študentom bezproblémovú orientáciu v lexikológii ruštiny a ukrajinčiny aj v jazyku originálu.

Záverom môžeme konštatovať, že učebnica lexikológie je na vysokej odbornometodickej úrovni. Autorky sú dobre zorientované v súčasnej problematike lexikológie a dokázali svoju odbornometodickú a jazykovú fundovanosť.

Učebnica je dobrým teoretickým východiskom pre potreby prekladateľskej praxe a má všetky predpoklady stať sa kvalitným učebnoštudijným materiálom.